

Újabb eredmények a Tihanyi-félsziget bogárfaunisztikai kutatásában

Szél Győző¹, Kutasi Csaba² és Retezár Imre³

¹*Magyar Természettudományi Múzeum Állattára
1088 Budapest, Baross u. 13, E-mail: szel@zoo.zoo.nhmus.hu*

²*Bakonyi Természettudományi Múzeum, 8420 Zirc, Rákóczi tér 1*

³*1113 Budapest, Bartók Béla út 86*

Bevezetés

A Tihanyi-félsziget a múlt században még szinte teljesen kopár, pontosabban erdőmentes vidék volt, ahol a legjellemzőbb növénytársulás a félig nyílt és a zárt gyep volt. Századunkban jelentős mértékű beerdősülésnek lehettünk tanúi. Míg a spontán szukcesszió bokorerdőket és cseres-tölgyeseket eredményezett, a mesterseges telepítés nyomán olykor tájidegen feketefenyvesek jöttek létre. A szukcesszió eredménye pl. az idős fákkal tarkított kutatóház környéki erdő, mely egy felhagyott fás legelő vagy a Levendulás környéke, ahol több tíz hektárnyi mandulás-levendulás erdősült be, így a jelenlegi Levendulás területe az eredetinek csupán töredéke.

Az egykor lecsapolt Külső-tó helyreállítása megtörtént, amely ma már az élővilág által birtokba vett, állandó vízzel rendelkező mozaikos nádas terület. A Külső-tó környéke sásos, tavasszal vízborítás alatt álló természetközeli terület. Örvendetes, hogy a Belső-tavon az utóbbi évtizedekben jelentős nádasodási folyamat indult meg.

A Tihanyi-félsziget állatvilágának feltárása az 1930-as és 1940-es években kezdődött, amikor a gyűjtést, illetve a kutatást Entz Géza, a Tihanyi Biológiai Kutatóintézet akkori igazgatója koordinálta. A tihanyi bogárfaunáról szerzett ismereteink alapköveit ebben az időszakban rakta le Székessy Vilmos az 1936-ban, illetve 1943-ban publikált munkáiban. Székessy a 30-as és 40-es években kitartóan gyűjtött a Tihanyi-félsziget területén, ilyen módon (a korábbi adatokat is figyelembe véve) 1943-ban megjelent cikkében csaknem 1000 tihanyi előfordulású bogárfajt sorolt fel.

Később, az 1960-as és 1970-es években Papp Jenő (akkor a Veszprémi Bakonyi Múzeum muzeológusa) szervezte a feltáró munkálatokat, és nem utolsósorban az eredmények publikálását. A második kutatási időszakban számos, egy-egy bogárcsoport vizsgálatára specializálódott kutató (főként amatőrök) tollából jelen-

tek meg a tihanyi bogárfaunát érintő adatközlő cikkek (pl. Medvegy 1987, Tóth 1973).

A 2000-ben és 2001-ben a Tihanyi-félszigeten végzett bogarászati kutatások célja mindenekelőtt a természetvédelem szempontjából fontos aktuális faunakép megrajzolása volt különös tekintettel a futóbogarakra (Carabidae), ganéjtúróbogarakra (Scarabaeidae) és cincérekre (Cerambycidae), hiszen az utóbbi csoportok fajai között igen soknak van többé-kevésbé kiemelkedő természetvédelmi státusa. Nem volt célunk tehát a teljességre törekvő faunisztikai feltárás.

A gyűjtőtevékenységünk főként a száraz gyepekre irányult, de kiegészítésként más növényzeti típusokban (pl. sásos vízpart, feketefenyves, szőlőültetvény) is végeztünk faunisztikai vizsgálatokat.

1. táblázat. A Tihany faunájára új bogárfajok és tihanyi lelőhelyadataik.

Fajnév	Leíró, évszám	Bogárcsalád	Tihanyi lelőhely
<i>Carabus nemoralis</i>	O. F. Müller, 1764	Carabidae	Apáti-hegy
<i>Dyschirius tristis</i>	Stephens, 1827	Carabidae	Külső-tó
<i>Pterostichus leonisi</i>	Apfelbeck, 1904	Carabidae	Külső-tó
<i>Pterostichus elongatus</i>	Duftschnid, 1812	Carabidae	Külső-tó
<i>Pterostichus melas</i>	Creutzer, 1799	Carabidae	Apáti-tető, Kiserdő-tető, Külső-tó
<i>Agonum fuliginosum</i>	Panzer, 1809	Carabidae	Külső-tó
<i>Trichocellus placidus</i>	Gyllenhal, 1827	Carabidae	Külső-tó
<i>Ophonus melletii</i>	Heer, 1837	Carabidae	Szarkádi-dűlő, Kiserdő-tető, Külső-tó
<i>Ophonus parallelus</i>	Dejean, 1829	Carabidae	Apáti-tető
<i>Ophonus schaubergerianus</i>	Puel, 1937	Carabidae	Külső-tó
<i>Harpalus dimidiatus</i>	Rossi, 1790	Carabidae	Hármas-hegy
<i>Amara aulica</i>	Panzer, 1797	Carabidae	Szarkádi-dűlő
<i>Masoreus wetterhallii</i>	Gyllenhal, 1813	Carabidae	Apáti-tető
<i>Miltotrogus vernus</i>	Germar, 1824	Scarabaeidae	Kiserdő-tető
<i>Cetonischema aeruginosa</i>	Drury, 1770	Scarabaeidae	Szarkádi-dűlő, Kiserdő-tető, Tájvédelmi Kutatóház
<i>Potosia fieberi</i>	Kraatz, 1880	Scarabaeidae	Apáti-tető
<i>Prionus coriarius</i>	Linnaeus, 1758	Cerambycidae	Tájvédelmi Kutatóház
<i>Spondylis buprestoides</i>	Linnaeus, 1758	Cerambycidae	Apáti-hegy
<i>Trichoferus pallidus</i>	Olivier, 1790	Cerambycidae	Kiserdő-tető, Apáti-hegy
<i>Xilotrechus arvicola</i>	Olivier, 1795	Cerambycidae	Kiserdő-tető
<i>Obrium cantharinum</i>	Linnaeus, 1767	Cerambycidae	Apáti-hegy, Apáti-tető
<i>Theophilea subcylindricollis</i>	Hladil, 1988	Cerambycidae	Apáti-tető
<i>Cassida canaliculata</i>	Laicharting, 1781	Chrysomelidae	Apáti-tető

A Tihanyi-félszigeten 2001 folyamán összesen 17 területet vizsgáltunk meg. A helyszínek kiválasztásánál szempont volt, hogy azok között sok érintetlen és természetközeli terület legyen, ugyanakkor képviselve legyenek a félszigetre leginkább jellemző növényzeti típusok, amelyek – lehetőség szerint – nem célpontjai a turistaforgalomnak. Kontrollként kultúrterületeket (lucernaföld, szőlőültetvény) és egy degradált élőhelyet (irtásterület) is felvettünk a mintaterületek közé. A vizsgált élőhelyek zöme cserjéssel, bokorerdővel, zárt erdővel körülvett száraz gyeppel volt, amíg a Külső-tó partja nedves élőhely: sásos-füzes, az Apáti-hegy egyik élőhelye pedig feketefenyves. A bogárfaunisztikai vizsgálatok módszerei talajcsapdázás, boros csapdázás, lámpázás, parttáposás, egyelő gyűjtés és fűhálózás voltak.

A Tihanyi-félszigeten kutatásaink során 2000-ben és 2001-ben 30 bogárcsalád összesen 295 faja került elő, melyek közül 24 fajt első ízben mutattunk ki a területről. Neveiket és tihanyi előfordulásukat az 1. táblázatban soroljuk fel. Köztük hat faj (*Carabus nemoralis*, *Cetonischema aeruginosa*, *Potosia fieberi*, *Trichoferus pallidus*, *Purpuricenus kaehleri*, *Theophilea subcylindricollis*) védett, kettő szerepel a magyarországi Vörös Könyvben (*Cetonischema aeruginosa*, *Trichoferus pallidus*).

Irodalomjegyzék

- Medvegy, M. (1987): A Bakony cincérei. – *A Bakony Természettudományi Kutatásának Eredményei* **19**: 5–106.
- Székessy, V. (1936): Adatok a Tihanyi félsziget xerotherm bogárfaunájának ismeretéhez. – *Állatt. Közlem.* **33**: 149–157.
- Székessy, V. (1943): A Tihanyi-félsziget bogárfaunája. – *A Magyar Biológiai Kutatóintézet Munkái* **15**: 358–399.
- Tóth, L. (1973): A Bakony hegység futóbogár-alkatú faunájának alapvetése (Coleoptera: Cicindelidae et Carabidae). – *A Veszprém megyei Múzeumok Közleményei* **12**: 275–351.

New results of the coleopterological investigations
of the Tihany Peninsula

Szél, Gy.¹, Kutasi, Cs.² and Retezár, I.³

¹Department of Zoology, Hungarian Natural History Museum
H-1088 Budapest, Baross u. 13, Hungary

²Natural History Museum of Bakony, H-8420 Zirc, Rákóczi tér 1, Hungary

³H-1113 Budapest, Bartók Béla út 86, Hungary

Abstract: Between 2000 and 2001 intense coleopterological collecting was conducted on the Tihany Peninsula. The total number of recorded beetle species is 295, from which 24 are new to the fauna of Tihany. Distribution and habitat preference of the first recorded species are outlined.

Key words: beetles, Coleoptera, first recorded species, Tihany